

SNOEI DE FRUITBOOM over de weg naar de binnenkamer

We gaan terug in de tijd, vijftienhonderd jaar. We zijn in het klooster Subiaco, door Benedictus gesticht nadat hij zich drie jaar in een spelonk had teruggetrokken. Monniken hadden tot de tijd van Benedictus vrijwel altijd alleen geleefd op eenzame plekken. Met Benedictus verandert het en ontstaat gemeenschap. De tijd moet rijp geweest zijn voor dit nieuwe initiatief. Zijn kloosterstichting was een enorm succes. Successen roepen altijd ook jaloezie op. Zo is er een priester uit de buurt van het klooster – Florentius is zijn naam - die dit welvaren van Benedictus niet verdraagt. Om hem in zijn succes te dwarsbomen, stuurt hij zeven naakte meisjes de kloostertuin in om Benedictus en zijn volgelingen te verleiden. Benedictus verlaat met zijn leerlingen Subiaco. Want dat is te veel voor de monniken die juist aan het leren zijn hun driften te beheersen.

Enkele decennia na de dood van Benedictus is dit voorval opgetekend door niemand minder dan door de Paus van Rome. Zijn naam is Gregorius. Hij was zelf een monnik, deze paus Gregorius die niet ten onrechte later Gregorius de Grote is genoemd. In navolging van Benedictus had Gregorius op de Coelius in Rome zelf een klooster gesticht dat er nog steeds is. Het succes van Benedictus is in hoge mate te danken aan deze grote geest Gregorius, die naast vijftig boeken over het boek Job ook achthonderdvijftig brieven aan de geschiedenis naliet. Enkele oude monniken die nog met Benedictus hadden geleefd, hadden Gregorius verteld. En zo schreef hij tal van anecdotes over de Man Gods zoals de monnik Benedictus werd genoemd. In de eeuwen daarna kon niemand meer om Benedictus heen. Zelfs enkele eeuwen later zal Dante in zijn *Divina Comedia* Benedictus in het paradijs tegenkomen. Dante schrijft over Benedictus: 'en aanstonds bleef de grootste en de klaarste/ van al die sterreparels voor mij stilstaan: / om mijn verlangen met een woord te stillen'. (paradiso xxii).

De Europese cultuur dankt zoveel aan Benedictus, dat hij niet zonder reden *Vader van Europa* werd genoemd. Voor wetenschap, kunst, cultuur, landbouw hebben we de monniken niet meer nodig. Maar de wijze waarop Benedictus de weg naar de 'binnenkamer' wees kon in onze tijd wel eens zeer actueel blijken. Benedictus en die grote paus na hem brachten als het ware de innerlijkheid terug in een volledig onder de voet gelopen en uitgewoond Europa. En nu het over monniken gaat zullen velen denken aan zware kastijding teneinde het innerlijk te vinden. Maar daarmee doen we Benedictus onrecht. Van de 'binnenkamer' wordt niet het slot geforceerd met groot ascetisch geweld zoals dat wel had bestaan in de alleroudste kloosters in de woestijn van Egypte. Nee, Benedictus' kracht en daarmee zijn succes school eerder in een Romeinse geest van ordening en gematigdheid. Zo schreef paus Gregorius over de Regel van Benedictus dat deze 'in wijze matiging ongeëvenaard is en van taal kristalhelder'. De monniken van het geweld tegen het lichaam zijn nooit de 'klaarste van al die sterreparels' genoemd, zij zijn doorgaans vergeten. Maar Benedictus bewaarde wel het waarheidsmoment van dit aloude monnikendom, de overtuiging namelijk dat innerlijke groei alleen maar kan geschieden door uiterlijke obstakels heen. En hier tekenen zich drie bewegingen af in Benedictus' weg naar de 'binnenkamer'. De eerste beweging is de uittocht uit wat oneigenlijk is; de tweede behelst het thuiskomen bij zichzelf wat Gregorius later een 'wonen bij zichzelf' zal noemen. En de derde beweging betreft de verbinding met God, de mystieke spits van het streven van de monnik. Over deze derde beweging, die men ook wel het spreken van de werkelijkheid zou kunnen noemen als men het wat meer filosofisch zou willen zeggen, kan men alleen maar zeggen dat zij een toegift is. Ze wordt als bij verrassing soms van de weeromstuit zomaar geschonken aan diegenen die in zichzelf de boom snoeien, of die niet babbelend bleven rondhangen in de vele kamers waar men doorheen moet wil men in de binnenkamer komen. Laten we ons dus beperken tot het "snoeien". Om uit de veelheid om ons heen innerlijk tot eenheid te geraken. Een wonen bij zichzelf.

Hoe kunnen wij bij onszelf wonen? Hoe vindt een mens die ontspannen levenshouding die de mens tot een aantrekkelijk mens maakt? Een ding weten we nu, met Benedictus, zeker: het wonen bij zichzelf is er niet zonder een zekere onthechting. Alleen in een zekere loutering, zo kunnen we van de monniken leren, kan een innerlijk ontstaan dat krachtig is, dat uitstraalt in klaarheid en helderheid. Maar men hoeft die loutering niet in een klooster te zoeken. Ze ligt

voor de voet, op zoveel momenten van het leven. Als de mens uit de concentratie op zichzelf wordt verlost en door de obstakels heen naar binnen gaat. Soms onverhoeds kan zij je deel zijn, deze gang naar binnen, als je dochterje van vijf na het vallen haar knie laat zien, je zontje van zeven tegen je aanbabbelt over 'Nederland, Europa, de wereld, het heelal' en je ineens iets ziet van binnen terwijl bijna je soep overkookt. Of de man in de file. De file duurt lang. Je hebt door de jaren heen je ergernissen bedwongen. En daarin was loutering, een monnik waardig. En er kan zomaar een inzicht naar je toe komen, een ervaring, iets dat je niet zocht maar dat je zomaar in je suffen ontvangt. Totdat er een claxon gaat, want er is weer beweging.

Ieder heeft een eigen plek, of een eigen manier, om uit de veelheid van indrukken ergens van binnen tot eenheid te geraken. Zo moet ik niet gaan zitten om in de binnenkamer te komen. Ik moet lopen, alleen lopen, dwalen in de stad, moe worden van indrukken en onverhoeds ergens in mezelf naar binnen gaan, iets wat ik niet zoek maar wat me overkomt. En het bracht me tot een inzicht dat men de stilte niet kan zoeken. Zoals het spreken van het geheim van de werkelijkheid niet door vaardigheden bereikt wordt. Er is niets te bereiken. Men kan slechts werken aan de voorwaarden, zodat het je onverwacht zou kunnen overkomen. Want zonder snoeien is het er niet.

En omdat ik u over dit alles geen algemeenheden wil vertellen, sluit ik af met Beppie. Deze zomer werd ze eenentachtig jaar oud begraven. Ik deelde een zeer intense vriendschap met haar. Bezocht haar elke tien dagen. Bijna twintig jaar lang. Ik ging er altijd te voet heen, een half uur heen, een half uur terug. En tijdens het lopen op de terugweg die voor mij altijd zoiets als contemplatie was, kwam zo vaak dat ene zinnetje naar me toe dat ik voor haar bad, meer niet dan dit: "Lieve Geest, waai!" Het is het enige zinnetje dat ik zelf ken in de binnenkamer. Keer op keer ontlaadde zij haar grote verdriet over de dood van haar drie zonen. Ze stampte, schold, en vroeg dan na anderhalf uur: hoe is het toch met jou? Alles was weer leeg, de leidingen gedotterd. Ze had de loutering nooit gezocht, maar haar niet ontweken toen deze op haar pad kwam. Geluk leerde ze zien als verdriet dat zich ter ruste heeft gelegd. En op een dag zegt ze ineens tegen mij bij de thee: 'snap jij dat nou, Pieter, dat als ik ergens ben de mensen zo graag in mijn buurt zitten?' 'Nee', zeg ik voor de grap, 'daar snap ik nou hélemaal niks van'. En ik zag haar bij zichzelf wonen. En op mijn wandeling huiswaarts zag ik het beeld van 'graankorrels die moeten sterven, willen ze vrucht voortbrengen', maar je moet het sterven niet zoeken, je kunt slechts antwoorden. En met haar wat in mijn hart schreef ik in die dagen de regels:

Snoei de fruitboom
Als de zon klimt
En de dagen lengen.

Snoei hem niet te vroeg,
De vorst kan 's nachts
Nog schade brengen.

Maar wacht niet tot
De knoppen springen.

Luister:

De boom wenkt zelf
Wanneer je zult beginnen.

Pieter van Hoof 18 oct.2009
(Gelezen uit Benedictus' **Regel** over bidden en Mt.6,6)